

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Soienmägg, Torsby kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610247
Mittpunktskoordinat:	1327197 - 6727806
Totalareal:	61 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekad enligt både Habitatdirektivet och fågeldirektivet
Fastigheter:	Torsby kommun: Kindsjön 1:79, 1:140
Ägandeförhållande:	Privat

Beskrivning av området

Soienmägg ligger i en trakt med hög koncentration av äldre skogsbestånd med höga naturvärden. Strax söder om området ligger naturreservaten Gartosofta och Ivana. Väster om Soienmägg ligger Natura 2000-området Mammaberget. Sydväst om Soienmägg ligger Dundern med ungefär 300 hektar sammanhängande areal gammal granskog med höga naturvärden.

Soienmägg utgörs till stor del av 130-160 år gammal barrblandskog med enstaka äldre överståndare av tall och yngre generation av gran därunder. Området ligger 450-500 m ö h och följer Soienmäggs branta västsluttning, från den markerade västra toppen ned till dalgången med våtmarker på ömse sidor om Dypån. Närmast vägen i väster finns ett smalt stråk med yngre tallskog innan den öppna våtmarken längs med Dypån tar vid. Vid foten av västsluttningen finns några små moränkullar med gles, mager tallskog. Öster om dem höjer sig den ställvis rikblockiga sluttningen ganska brant upp mot toppen. I de brantaste delarna finns partier med nakna block. De äldre skogsbestånden i sluttningen är 130-180 år gamla. I norra delen finns ett stort talldominerat parti innan andelen gran ökar i de övre, brantare delarna av sluttningen och uppe på toppen. I södra halvan av området kommer först en mosaik av ungskog och kalmarker innan äldre bestånd tar vid i den brantare delen av sluttningen. De gamla bestånden i den här delen av sluttningen domineras av tall, men längst upp mot toppen står en nästan ren granskog. Asp, björk och sälg finns spridda över hela sluttningen, men

utgör inte någon större andel av något bestånd. Merparten av dem har ett relativt välutvecklat Lobarion-samhälle. I hela området finns också ett påtagligt inslag av gamla brandstubbar.

Soienmagg utgörs av ett par nyckelbiotoper och flera naturvärdesobjekt. Bland påträffade arter (signal- och rödlistade arter) kan nämnas brunpudrad nållav, lunglav, dvärgbägarlav och brokig tagellav.

Ingående naturtyp enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
9010	Västlig taiga	36	

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A104	Järpe <i>Bonasa bonasia</i>
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>
A234	Gråspett <i>Picus canus</i>
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>
A241	Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Soienmagg är att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för ingående naturtyper och arter. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att uppsatta bevarandemål uppnås. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyper och arter i Soienmagg Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i></p> <p>Naturtypens utbredning bibehålls i minst x ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Andel död ved/levande ved ska vara minst 1/x - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska saknas. - Sumpskogar har en ostörd hydrologi och hydrokemi. <p><i>Typiska arter</i></p>
Järpe (A104) Tjäder (A108) Gråspett (A234) Spillkråka (A236) Tretåig hackspett (A241)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Artens livsmiljö</i></p>

*/Bevarandemålen fastställs efter basinventeringen

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyp och arter ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

9010 Västlig taiga

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen).
  - Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
  - Olika typer av substrat:
    - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved
    - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur
    - Lövträd av t ex asp, sälg och rönn
    - Hålträd
- Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser för fåglar.
- Ostörd hydrologi i myrmarker och sumpskogar.
  - Påtaglig minskning av antalet typiska arter och deras populationer får ej ske.

A104 Järpe

Järpen föredrar tät flerskiktad barrskog med ett betydande inslag av lövträd (>10 %), främst al, björk och asp. Arten är som vanligast i sumpskogsområden, och rent generellt kan förekomst av surdråg, alkärr och bäckar sägas gynna arten. Lövträdsberoendet är särskilt utpräglat under vintern då järpen i stor utsträckning livnär sig på alknoppar, alhången och björkknopp. Sommartid lever arten till stor del på vegetabilier i form av bärris och andra växter.

Järpen är stationär året om inom sitt revir (25–50 ha). Etablerade par lämnar inte sitt område så länge miljön är intakt. Inte heller ungfåglarna är särskilt rörliga och i de flesta fall sprider de sig endast några få km från födelsereviret

A108 Tjäder

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden, som innehåller en variation både vad gäller successionsstadier och skogstyper. Arten förekommer sällan i områden under 25 km². Vintertid kräver tjädern äldre successionsfaser av talldominerad skog, där den födosöker tallbarr och tallskott. På sommaren förekommer fågeln i varierande skogstyper, från gammal bärris skog till nybildade hyggen. Våtmarksområden är även av stor betydelse för tjädern, främst på våren då hönan livnär sig på skott av tuvull men även som födosöksplats för kycklingarna, vilka livnär sig på insekter under de första veckorna. Förutom att tjädern kräver mycket stora, variationsrika skogsområden är den starkt knuten till speciella spelplatser, vilka den traditionsbundet besöker.

A234 Gråspett

I Sverige är den vanligaste häckningsmiljön glesa blandskogsbestånd och barrbestånd med rikt inslag av grova lövträd. Arten livnär sig till stor del på myror och andra marklevande insekter och förekomsten av ljusöppna, solexponerade miljöer i skogen är därför mycket viktig. Under vinterhalvåret utgörs födan till stor del av vedlevande insekter och under denna årstid ses arten ofta i alstrandskog och andra lövmiljöer med rik förekomst av död ved. Gråspetten häckar numera ofta i kvarlämnade grova aspar på hyggen.

Gråspetten rör sig över tämligen stora områden såväl under häckningen som på vintern. Från Norge finns uppgifter om födosöksområden på upp till 5 500 ha.

Hackspettarna – A236 spillkråka och A241 tretåig hackspett

God tillgång på lövträd, framförallt asp, är ett gemensamt krav för hackspettarna. Död ved är en annan viktig faktor. Mindre påverkad, olikåldrad blandskog med inslag av sumpskogar utgör ett lämpligt habitat för hackspettarna. Äldre alstrandskogar är även lämpligt habitat för den tretåiga hackspetten. Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för hackspettarna på kort sikt genom insektsrikedom på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av lövbrännor. Lämpliga häckningsplatser är grova stammar av främst, asp, tall eller bok. Födan utgörs främst av vedlevande insekter och myror. Rotrötade granar med hästmyror är en favorit hos spillkråka, medan den tretåiga hackspetten gärna äter barkborrar.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Potentiella hot mot västlig taiga samt ingående fågelarter i Natura 2000-området

Skogsbruk (t ex avverkning, markberedning, dikning och plantering) och annan markexploatering utgör generellt hotbild mot naturtypen västlig taiga. Avverkningar leder till att viktiga strukturer och funktioner försvinner. Skogslandskapet fragmenteras vilket leder till minskad konnektivitet mellan områden, brist på genflöde mellan populationer och kanteffekter i små objekt. På lång sikt utgör även brist på störning (t ex brand) ett hot.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtypen *västlig taiga* samt fågelarterna *järpe*, *tjäder*, *gråspett*, *spillkråka* och *tretåig hackspett* uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-området Soienmagg.

Gällande regelverk 2006

- Enligt 7 kap 28 § a MB krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 27 §. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Järpe och tjäder får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905) Övriga tider på året är den fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Gråspett, spillkråka och tretåig hackspett är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder

Lämplig bevarandeåtgärd är naturreservat som bildas av Länsstyrelsen. Reservatsbildning pågår.

Bevarandestatus idag

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och triviallövskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

Soienmagg

Soienmäggs naturskog utgör ett representativt exempel på naturtypen västlig taiga. Skogens ålder, struktur och artsammansättning pekar på att naturliga processer formar skogen, även om det dock finns spår från tidigare skogsbruk. Förekomsten av typiska arterna för västlig taiga är god. Här finns arter som lunglav, violettgrå tagellav, stuplav, tretåig hackspett och tjäder. Flera rödlistade arter är påträffade t ex stuplav, brunpudrad nållav och brokig tagellav. Flera av de ingående arterna är signalarter. Signalarterna indikerar lång skoglig kontinuitet både vad det gäller levande barr- och lövträd men även olika former av död ved. Signalarterna indikerar också att området har hög och jämn luftfuktighet. Fågelarterna och kryptogamerna i området indikerar kontinuitet både på bestånds- och landskapsnivå.

Baserat på ovanstående karaktärer bedöms bevarandestatusen för naturtypen västlig taiga inom Soienmäggs område i dagsläget vara gynnsam.

Nationell bevarandestatus för ingående arter i fågeldirektivet

A104 Järpe

Den svenska populationen har uppskattats till drygt 100 000 par. Järpen häckar i samtliga län utom på Gotland. Järpen saknas även på Öland (H-län). Det svenska beståndet beräknas utgöra cirka 17 % av det europeiska utanför Ryssland. Målsättningen bör vara att bevara en livskraftig population om minst 150 000 par och att arten ej försvinner från något av de län där den finns idag. Något direkt hot mot artens fortlevnad i Sverige finns inte. Järpen missgynnas dock flerstades p.g.a. ett intensivt och storskaligt skogsbruk och generellt sett torde arten ha minskat kraftigt under den senaste 40-årsperioden.

A108 Tjäder

Den svenska populationen har uppskattats till 84 000 - 110 000 par (1990-talets mitt), vilket utgör ca 10 % av det europeiska beståndet (inkl. europeiska Ryssland). Tjädern häckar i samtliga län utom Gotland. På Gotland har inplanteringsförsök gjorts. På norra Öland försvann de sista tjädrarna under 1980-talet. Starka minskningar har under de senaste 30 åren registrerats i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Orsaken till minskningen av tjäder beror främst på det storskaliga skogsbruket där landskapet kraftigt fragmenteras och stora monokulturer av gran och tall ersätter den tidigare, mer varierade skogen. Totalt sett finns dock inget hot mot artens fortlevnad i Sverige.

A234 Gråspett

Häckande bestånd av gråspett finns i O, C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Det häckande beståndets storlek är svårbedömt en aktuell uppskattning är 700 - 1 000 par. Detta motsvarar ungefär 1 % av det samlade europeiska beståndet på cirka 100 000 par. Arten förekommer vida spritt i centrala och östra Europa med särskilt goda bestånd i Tyskland och Rumänien. Sedan mitten av 1970-talet har antalet observationer av gråspett sakta men säkert ökat i antal. Det förefaller dessutom som att en viss ökning sker i de södra delarna av utbredningsområdet, särskilt i C, U och T län där arten numera regelbundet observeras betydligt längre söderut än för 20 år sedan.

BirdLife International listar gråspetten som *declining* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att det europeiska beståndet har en otillfredsställande bevarandestatus.

A236 Spillkråka

Spillkråkan har under 1900-talet spridit sig söderut i Sverige, troligtvis på grund av att skogsarealen i landets södra del har ökat kontinuerligt. Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 - 35 000 par. Detta motsvarar ungefär 10 % av det samlade europeiska beståndet på 200 000 - 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. Utvecklingen i Norrlands inland är mera osäker, främst beroende på de låga tätheterna och att inventeringsunderlaget är väl litet. BirdLife International listar spillkråkan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

A241 Tretåig hackspett

Tretåig hackspett häckar regelbundet i mellersta och norra Sverige, men är numera ovanlig söder om den biologiska norrlandsgränsen. Häckande bestånd finns i O, E, D, AB, C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Tillfälliga häckningar har konstaterats på Sydsvenska höglandet ner till Hallandsåsen i Skåne.

Det svenska beståndet beräknades vid mitten av 1990-talet till mellan 5 500 och 7 500 par, vilket utgör cirka 10 % av det samlade europeiska beståndet på knappt 60 000 par. Arten förekommer främst i den boreala zonen i norra Europa, men reliktbestånd finns i Alperna, Karpaterna och andra bergsområden i Centraleuropa.

Det svenska beståndet har minskat kraftigt under hela 1900-talet och i ökande takt efter 1950. Minskningen i de kustnära, av skogsbruk hårdast påverkade delarna av Norrland uppgår förmodligen till minst 80 %. Som en följd av detta har tyngdpunkten i artens förekomst gradvis förskjutits allt längre in mot de klimatiskt mer utsatta och totalt sett mindre produktiva fjällnära skogsområdena.

Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin Sårbar (VU) i Sverige. BirdLife International listar tretåig hackspett som *declining* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att arten inom regionen har en otillfredsställande bevarandestatus.

Bevarandestatus för fågeldirektivets arter på Soienmagg

Uppgifter om fågelarternas populationsstorlek och trender saknas. Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

Uppföljning av bevarandemålen

För att bedöma naturtypernas och arternas bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de uppfyller sitt syfte. Om befintliga bevarandeåtgärder inte har avsedd effekt kommer åtgärderna att justeras.

För tillfället pågår ett nationellt projekt där metoder och arbetssätt anpassade för övervakning av Natura 2000 arbetas fram.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-området.
2. Karta över ingående naturtyp (klar efter basinventeringen)

Referenser

Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. *Områdesbeskrivning Soienmagg*. 2005-01-24. Karlstad.

Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*.

(<http://www.naturvardsverket.se>) 2005-03-08

Nitare, J. 2000. *Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog, flora över kryptogamer*. 2:a upplagan. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

SVS Nyckelbiotopsinventering. 95-10-26.

SVS Naturvärdesinventering. 95-10-26, 95-11-08, 95-11-17.